

FARMAKOLOGIJA CNS-a

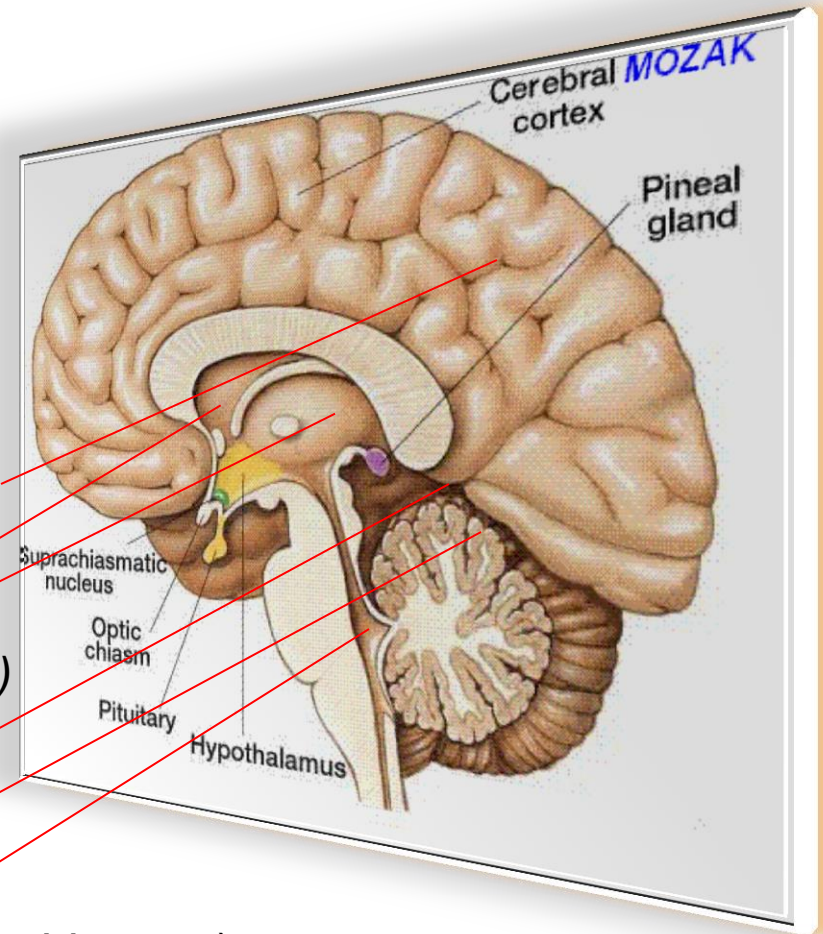
Uvod

Prof. dr Mirjana Milovanović

CNS-građa

- **Mozak** (*Cerebrum*)

- **Veliki mozak** (*Telencephalon*)
- **Međumozak** (*Diencephalon*)
- **Srednji mozak** (*Mezencephalon*)
- **Most** (*Pons*)
- **Mali mozak** (*Cerebellum*)
- **Produžena moždina** (*Medulla oblongata*)

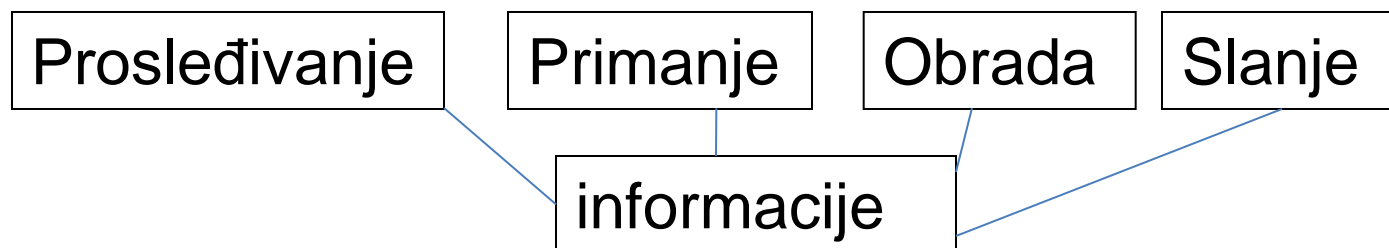

- **Kičmena moždina** (*Medulla spinalis*)

Osnovna funkcija **CNS-a** je da obradi pristižuće informacije iz ostalih organskih sistema kako bi nastali prikladni vegetativni, motorni i mentalni odgovori.

CNS- integrativni centri somatskog i vegetativnog nervnog sistema

U navedenom procesu učestvuje i **periferni nervni sistem**, koji propagira informaciju do CNS-a, i obrađeni odgovor prosleđuje odgovarajućem organu (organskom sistemu).

INTEGRATIVNA FUNKCIJA NERVNOG SISTEMA

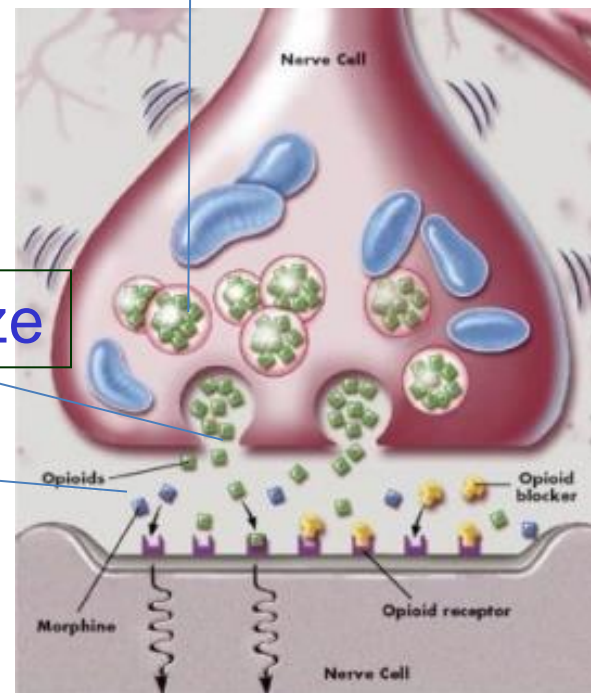
NEUROTRANSMISIJA

- Ćelijska interkomunikacija u CNS-u odvija se posredstvom **neurotransmitera**.
- **Neurotransmiteri** su biološki aktivne supstance koje mogu biti *aminokiseline, monoamini, neuropeptidi i dr.*
- Ključnu ulogu u primanju, obradi i usmeravanju informacija u CNS-u i iz njega igraju **sinapse** i odgovarajući **neurohumoralni transmiteri**, putem kojih se informacije prenose.
- **Sinapsa** je spoj dva neurona preko njihovih završetaka, dendrita ili aksona ili njihove kombinacije. Sastoji se iz **presinaptičkog neurona**, **sinaptičke pukotine** i **postsinaptičkog neurona**. U CNS-u većina sinapsi je hemijskog tipa, tj. signali se unutar njih prenose **neurotransmitterima**.

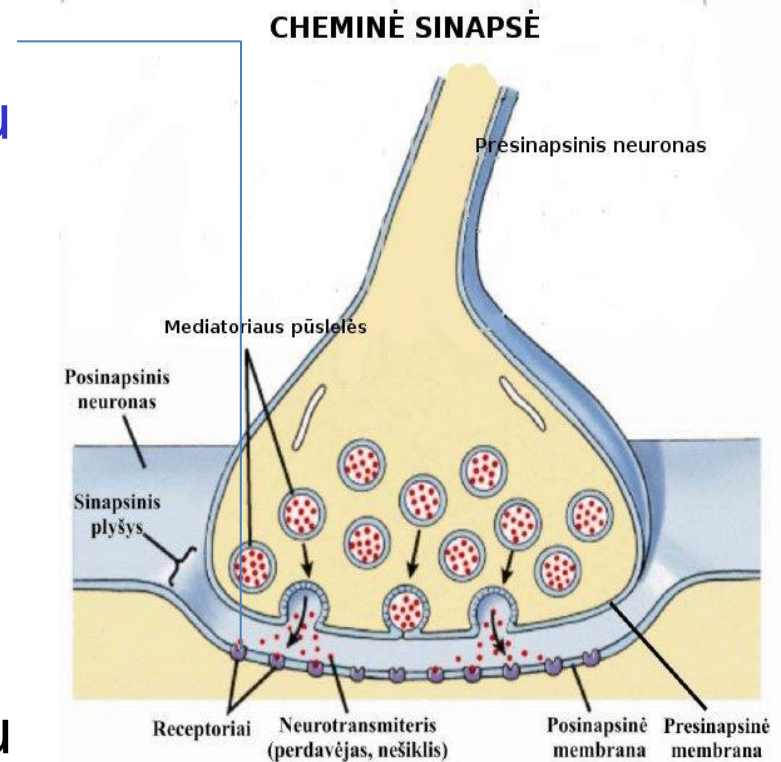
- **Neurotransmiteri** se sintetišu u presinaptičkom nervnom završetku i deponuju u **sinaptičkim vezikulama.**

- Kada nervni impuls stigne do kraja nervnog vlakna, raste membranski potencijal, otvaraju se Ca^{++} -jonski kanali, ulaze Ca^{++} -joni i povlače sinaptičke vezikule ka ćelijskoj membrani, gde se procesom **egzocitoze** neurotransmiteri oslobađaju u

sinaptičku pukotinu.

- Oslobađeni **neurotransmiteri (nT)** deluju na **postsinaptičke receptore** uzrokujući **promenu metabolizma** ili **promenu permeabiliteta za jone** u postsinaptičkom neuronu. Pošto se **nT** uvek oslobode u višku, inaktivišu se **razgradnjom** u sinaptičkoj pukotini, **prelaskom u cirkulaciju** ili **preuzimanjem** u presinaptički nervni završetak.

Brz efekat

- **Neurotransmisija** -
otvaranje ili zatvaranje
jonskih kanala u
membrani
postsinaptičkog neurona

- **Neuromodulacija** -
promena metabolizma u
postsinaptičkom
neuronu.

Sporiji efekat

NEUROTRANSMITERI

- Aminokiseline

- ekscitatorne

- glutaminska*

- asparaginska kiselina*

- inhibitorne

- gama-aminobuterna kiselina (GABA)*

- glicin*

- Monoamini

- noradrenalin*

- dopamin*

- adrenalin*

- histamin*

- 5-Hidroksitriptamin (serotonin)*

kateholamini

acetilholin

- Neuropeptidi

opioidni peptidi

- enkefalin*

- β -endorfin*

- dinorfin*

- angiotenzin II*

- vazopresin*

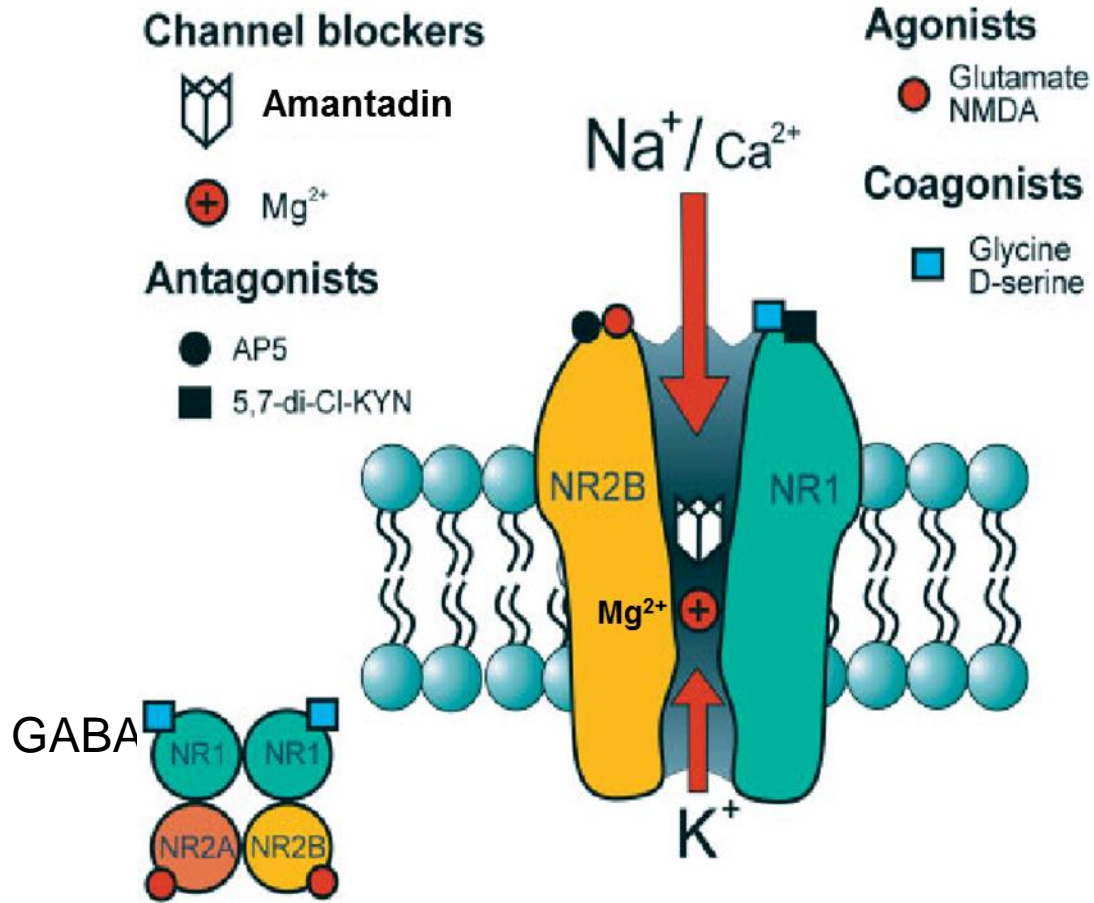
- supstanca P*

Neurotransmitter	Mesto dejstva	Receptori	Glavne funkcije i dejstva
GLUTAMINSKA / ASPARAGINSKA KISELINA	Interneuron u mozgu i kičmenoj moždini	N-metil-D-aspartat (NMDA)	Povećana provodljivost za Na ⁺ -jone = Depolarizacija
GABA	Supraspinalni neuroni, glija ćelije	GABA_A GABA_B	Povećana provodljivost za Cl ⁻ -jone = Hiperpolarizacija
GLICIN	Spinalni interneuron u kičmenoj moždini	Glicin-zavisin Cl⁻-jonski kanali	
ACh (<i>acetilholin</i>) ekscitatorni nT	Svi nivoi mozga i kičmene moždine (moto-neuroni) efektorni organi	M ₁ - M ₅ N ₁ , N ₂	Depolarizacija postsinaptičke membrane. Motorna kontrola skeletnih mišića. Efekat buđenja, učenje

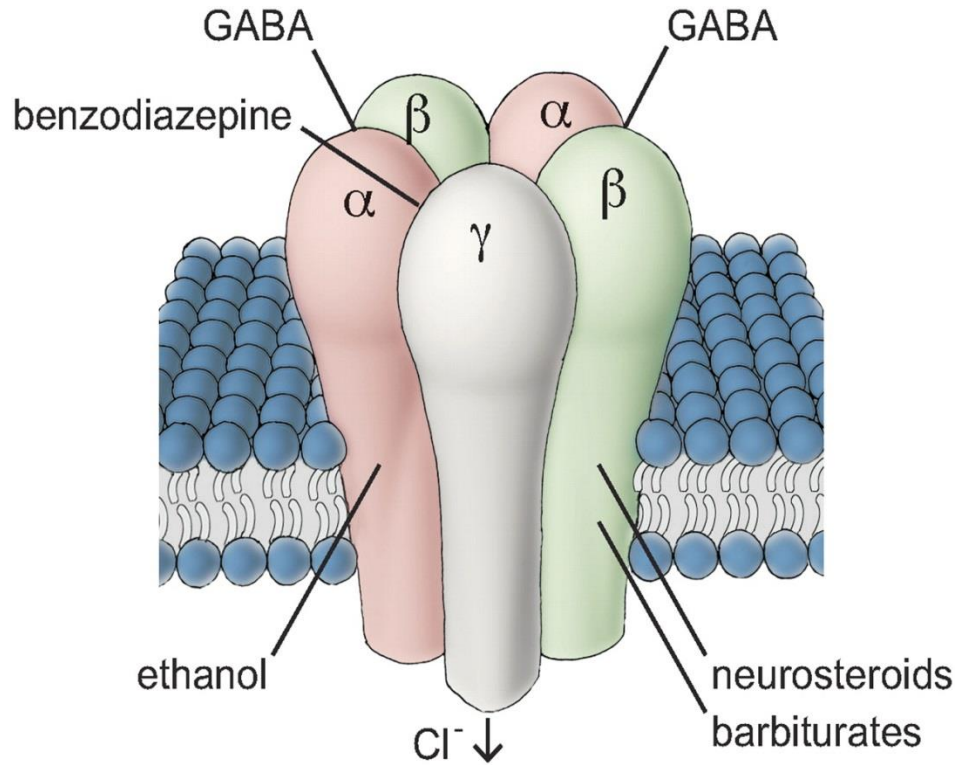
Neurotransmitter	Mesto dejstva	Receptori	Glavne funkcije i dejstva
<p>NOR (<i>noradrenalin</i>) ekscitacija/inhibicija ADRENALIN</p>	<p>Svi nivoi CNS-a, efekturni organi</p>	<p>α_1, α_2 β_1, β_2</p>	<p>Kontrola krvnog pritiska, lokomotorna aktivnost, efekat buđenja, kontrola raspoloženja, regulacija telesne temperature</p>
<p>DOPAMIN inhibitorni nT</p>	<p>Svi nivoi CNS-a</p>	<p>D₁ - D₅</p>	<p>Kontrola motorne aktivnosti, ponašanja, sekrecija prolaktina i povraćanje</p>
<p>HISTAMIN ekscitatorni nT</p>	<p>Svi nivoi CNS-a efekturni organi</p>	<p>H₁, H₂</p>	<p>Stanje budnosti, kontrola uzimanja vode, lučenje prolaktina</p>
<p>SEROTONIN (<i>5-Hidroksitriptamin</i>) ekscitacija/inhibicija</p>	<p>Mezencefalon, pons, hipofiza, ventralni i dorzalni rogovi kičmene moždine</p>	<p>5HT_{1A}, 5HT₂, 5HT₃</p>	<p>Kontrola budnosti i sna, ponašanja, raspoloženja, telesne temperature</p>

NMDA receptor

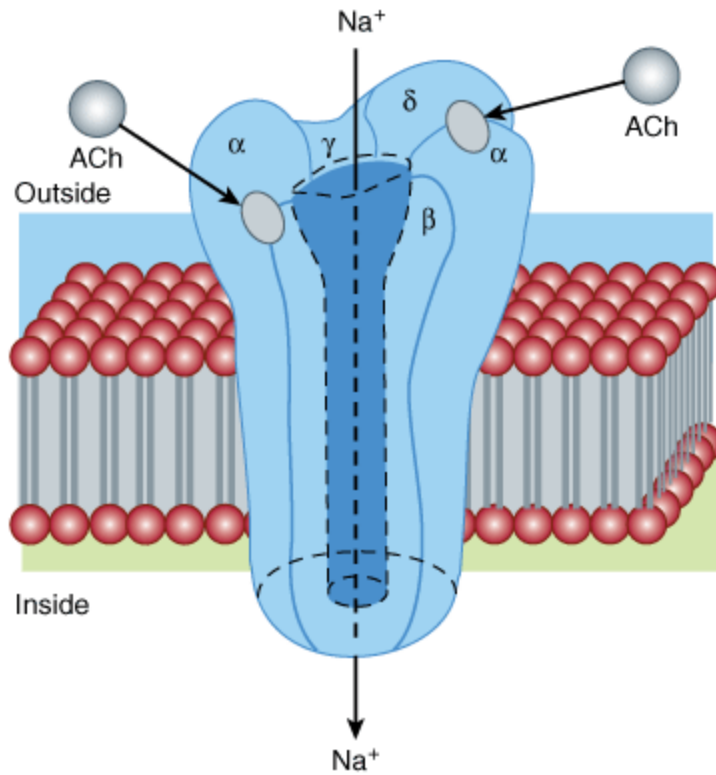

<http://unalis.com.tr/Shops.aspx?cid=9&shop=nmda+r+antagonist&xi=2&xc=20&pr=60.99&you=0>

GABA_A receptor

nACh -receptor

Source: Katzung BG, Masters SB, Trevor AJ: *Basic & Clinical Pharmacology*, 11th Edition: <http://www.accessmedicine.com>

Copyright © The McGraw-Hill Companies, Inc. All rights reserved.

Lekovi koji deluju na CNS- klasifikacija

Depresori CNS-a

1. Opšti anestetici
2. Sedativi
3. Sedativi-hipnotici
4. Neuroleptici (anksiolitici)
5. Antikonvulzivni lekovi (antiepileptici)
6. Analgetici
7. Antipiretici

Psihotropni lekovi

Neuroleptici
Benzodiazepini
Antidepresivi
Anksiolitici

Ekscitansi CNS-a

Centralni analeptici
(stimulansi CNS-a)